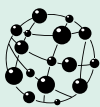

Výchova k občanství

Doplňující koncepce k současnému kurikulu

MASARYKOVA UNIVERZITA
CENTRUM OBČANSKÉHO
VZDĚLÁVÁNÍ

Centrum občanského vzdělávání
Masarykova univerzita
Komenského nám. 220/2
662 43 Brno

Tel.: 549 493 178
E-mail: info@obcanskevzdelavani.cz
www.obcanskevzdelavani.cz

Jak koncepce vznikala

Tato koncepce vznikla z potřeby reagovat na neuspokojivé výsledky českých žáků v mezinárodním výzkumu výchovy k občanství ICCS z roku 2010. Díky práci na projektu Výchova k občanství (reg. číslo OP VK: CZ.1.07/1.2.00/14.0084) a ve spolupráci se čtyřiceti školami z celé ČR jsme mohli navržené nosné myšlenky a vzdělávací cíle diskutovat s učiteli jak základních, tak středních odborných škol a gymnázií. Pokud tento materiál přinese nejen učitelům podněty k přemýšlení o cílech a smyslu oboru a přispěje k inovaci obsahu výuky s ohledem na moderní pojetí výchovy k občanství, pak splnil svůj účel. Zda přispěje i k revizi výchovy k občanství v závazných kurikulárních dokumentech, které dosud obsahově trpí absencí konsenzuálně sdíleného smyslu oboru a vykazují proto rysy nekonceptnosti, si autoři netroufají odhadnout.

Kdo koncepci vytvořil

Vedoucí autorského kolektivu: Ondřej Matějka, Filip Hotový

Tým COV a krajští koordinátoři projektu Výchova k občanství: Pavel Bartoň (Alcedo, Vsetín); Eliška Bucvanová (CEDU, Praha); Olga Dankovičová (CPKP, Plzeň); Iva Havlíčková, Daniela Havlíčková (Hodina H, Pelhřimov); Ondřej Horák (COV, Brno); Agáta Kočí (Gemini, Praha); Denisa Labischová (KSV PdF OU, Ostrava); Blanka Muralová (Collegium Bohemicum o.p.s., Ústí nad Labem); Jaroslav Petřík (COV, Brno); Jitka Požárová (SVOD, Brno); Tomáš Protivínský (COV, Brno); Dana Singerová (CPKP, Plzeň); Petr Sobotka (JOB o.s., Trutnov); Vladimír Smékal (COV, Brno); Antonín Staněk (KSV PdF UP, Olomouc); Jana Wills.

Děkujeme všem učitelům zapojeným do projektu, kteří nám pomohli koncepci rozpracovat a ověřit. Seznam zapojených škol je k nahlédnutí na adrese www.obcanskevzdelavani.cz/partneri.

Výchova k občanství

Doplňující koncepce k současnému kurikulu

Masarykova univerzita
Brno 2012

Obsah

Úvod	3
Principy občanství a demokracie	4–7
Občanská společnost a instituce	8–11
Participace občana	12–15
Česká republika – identita a spolupráce	16–19
Materiály Rady Evropy	20

Na webu vychovakobcanstvi.cz najdete:

Lekce, odborně recenzované a vyzkoušené

- Na metodickém portálu COV je možno si stáhnout lekce včetně příloh a sdílet zkušenosti s jejich používáním.

Přehled vybraných českých a zahraničních metodických materiálů, s odbornými i praktickými komentáři

- Umožní rychlou orientaci na trhu s ohledem na klíčová témata i věk žáků a studentů.

Analýza občanského vzdělávání

- Na základě mezinárodních výzkumů shrnuje, které občanské znalosti, dovednosti a postoje našim žákům a studentům chybí do občana.

Naše koncepce

Tato koncepce slouží především ke společnému přemýšlení o tom, co to vlastně občanství je a jaké jsou hlavní vzdělávací cíle v této oblasti, jejichž naplňování by mělo přispět k celkové kultivaci české demokracie a občanské kultury.

Navržená koncepce sice respektuje východiska vzdělávací reformy a pojetí oboru „výchova k občanství“ v Rámcových vzdělávacích programech (RVP), snaží se však identifikovat slabá místa a nedostatky ve vzdělávacích výstupech daného oboru RVP a v kontextu s potřebami české demokracie, výsledky mezinárodních výzkumů a zahraničních zkušeností tyto nedostatky napravovat. Naší snahou tak bylo vytvořit doplňkové pojetí výchovy k občanství, které bude sloužit jako inspirační nadstavba povinnému rámci v RVP všech druhů vzdělávání. Berte prosím tuto snahu nikoliv jako potřebu vymezit se vůči platnému kurikulu, ale jako výzvu ke společnému rozvoji reformy, výzvu k dialogu a hledání smysluplných a z dlouhodobého pohledu důležitých cílů ve výchově a vzdělávání budoucích občanů, kteří budou sami brzy utvářet kvalitu české společnosti.

Východiska

Prvním krokem pro tvorbu této koncepce byla pečlivá analýza souvisejícího oboru a průřezového tématu v RVP pro základní, gymnaziální a střední odborné vzdělávání. Z naší analýzy vyplynulo, že RVP jednotlivých stupňů vzdělávání na sebe nenavazují, užívají odlišné pojmy a tvoří ucelené vývojové kontinuum. Navíc pak všechny RVP zcela opomíjí velmi důležité akcenty ve výchově k občanství, což potvrzují také mezinárodní průzkumy.

Stěžejním východiskem je proto pro nás vedle RVP celkový rámec pojetí občanství, který byl vytvořen v průběhu výzkumu International Civic and Citizenship Education Study (ICCS). ICCS je mezinárodní studie občanské výchovy realizovaná Mezinárodní asociací pro hodnocení výsledků vzdělávání ve spolupráci s dalšími výzkumnými pedagogickými centry.

Průzkum ICCS jednoznačně ukazuje na velmi nízkou úroveň ochoty českých žáků zapojit se do občanského a politického života, na nízkou důvěru v politiku a její smysl. Z toho plyne obecně nízká připravenost vstupovat do veřejného prostoru a v dospělosti se jakkoliv aktivně účastnit občanského života. V řadě zkoumaných oblastí akcentujících dovednosti a postoje se ČR nachází hluboko pod mezinárodním průměrem, naopak ve znalostních oblastech čeští žáci vykazují mírný nadprůměr. Tento rámec jsme dále srovnávali s Mezinárodním rámcem pro výchovu k občanství Res Publica, britským kurikulem Citizenship Education, založeným na desetileté práci týmu odborníků pod vedením profesora Bernarda Cricka, a pojetím Rady Evropy v kontextu mnohaletého projektu Education for Democratic Citizenship and Human Rights.

Jak mohou koncepci využít učitelé?

Koncepce výchovy k občanství COV učitelům nenabízí kuchařku toho, jak učit o konkrétních tématech. Nabízí celkový přehled znalostí, dovedností a postojů, které by si podle nás žáci měli osvojit v oblasti občanství. Materiál je obecně zaměřen na druhý a třetí stupeň škol, neobsahuje však konkrétní doporučení, jakému tématu se kdy věnovat. Vzdělávací cíle jsou naopak koncipovány tak, aby bylo možné je naplňovat v různé míře náročnosti a na pestrém učebním obsahu.

Učitelé mohou koncepci využít jako důležitou inspiraci pro svou vlastní výuku. Porovnáním s vlastními učebními plány mohou zjistit, co ještě do oblasti občanství spadá, a podle toho do výuky doplnit nová témata. Koncepci je také možné využít jako základ pro systematické uchopení vlastního ŠVP v oblasti občanství.

Z praktického hlediska je důležité, že více než je v běžné školní praxi obvyklé, klade tato koncepce důraz na dovednosti a postoje, čímž nutně dochází k omezení prostoru pro množství informací, které je možné ve výuce zprostředkovat. Koncepce s tímto konfliktem pracuje vědomě. Vycházíme z toho, že právě v oblasti občanských dovedností a postojů trpí čeští žáci největšími nedostatky, jak ukazuje celá řada průzkumů včetně zmíněného ICCS. Je čistě rozhodnutím školy a učitele, na jaké priority se ve výchově k občanství zaměří. Právě při takovém rozhodování by tato koncepce měla být srozumitelnou oporou.

Koncepce pojmenovává cíle, ke kterým by měli učitelé vést své žáky a studenty v duchu hodnot vyjádřených nosnými myšlenkami. Volba cest, kterými k těmto cílům půjde, je však již na každém vyučujícím. Centrum občanského vzdělávání nabízí řadu možností výběrem zajímavých metodických materiálů a učebních lekcí, které jsou dostupné na www.vychovakobcanstvi.cz.

Principy občanství a demokracie

Učitel:

„Noje třída to není,
mám za úkol je naučit
matematiku.“

Žák:

„Pravidla jsou fakt na nic,
stejně je nikdo nebere vážně.“

Učitel:
„Klid! Horáku, nenadávej.
Pojď uklidit ten nepořádek!
Vaše pravidla ti nic neříkají?“

Žák:

„Proč já? Já to tam nehodil!
Ně se to netýká!“

Učitel:

„Dobrý den! Dnes píšeme domluvený
test. Při příchodu do třídy jsem však
zaznamenal pár věcí, které nám znemožňují
začít a berou nám čas na práci. Víte jaké?“

Žák:

„Ach jo, ale pravidla jsou prostě pravidla.
Sice se někdy dost nehodí, ale když už
jsem s nimi jednou dobrovolně souhlasil, tak
nezbývá, než je dodržovat. Doufám,
že nepřijdeme o přestávku.“

Principy občanství a demokracie

Tato oblast obsahuje vzdělávací cíle zaměřené na porozumění základním předpokladům a mechanismům, na nichž demokracie spočívá. Hlavní důraz je kladen na konkrétní uchopení svobody v každodenním životě, na příležitosti pro její využití i zneužití v demokracii a identifikaci vzájemných vazeb mezi svobodou a rovností. Na základě těchto osobních prožitků lze pěstovat porozumění pojmům jako právo, povinnost a řád.

Nosné myšlenky:

- Svoboda je příležitost k tomu, chovat se odpovědně.
- Svobodu lze dlouhodobě udržet pouze tehdy, pokud péči o její zachování považují všichni občané za svou povinnost.
- Demokracie nejlépe umožňuje naplňovat ideu svobody a rovnosti jednotlivce.
- Respekt k rozmanitosti činí společnost stabilnější, výkonnější a méně agresivní.
- Občanství je univerzální princip a může tedy být základem soudržnosti společnosti s více kulturami.

Cíle:

01. Žák na příkladech z každodenního života rozpoznává využitě, nevyužitě a zneužitě příležitosti ke svobodnému jednání.
02. Žák popíše každodenní projevy nesvobody ve svobodných režimech. Vyvodí kritéria pro svobodný prostor, na který má právo každý jedinec.
03. Žák z konkrétních situací vybírá ty, v nichž rozpoznává rizika pro svobodu, která plynou z mechanismu voleb (například prostřednictvím populismu).
04. Žák formuluje možné argumenty proti demokracii a platnost těchto argumentů kriticky vyhodnotí.
05. Žák formuluje rizika pro svobodu občanů, která se skrývají v demokracii.

Materiály a učební lekce k této oblasti hledejte na www.vychovakobcanstvi.cz pod těmito klíčovými slovy: demokracie, svoboda, právo, politika, odpovědnost, spolupráce.

Minislovníček pojmů:

demokracie

Demokracie je forma společenského soužití. Nadmíru důležitá je pro ni svoboda a možnost volby různých řešení, kdykoliv se vynoří nové problémy. Takové chápání představuje významový posun. Tradiční pojetí demokracie jako formy vlády a politického systému, který je postaven na omezené úloze občanů coby voličů, je zde konfrontováno s myšlenkou participace a participativní demokracie. Přídatné jméno „demokratický“ ve spojení s výchovou k demokratickému občanství (VDO) zdůrazňuje skutečnost, že se jedná o formu občanství založenou na principech lidských práv, respektování lidské důstojnosti, pluralitě, kulturní rozmanitosti a přednosti práva.

odpovědnost

Pojem „odpovědnost“ v obecné rovině znamená závazek, že přijmu důsledky svých činů a nebudu před nimi strkat hlavu do písku. Odpovědnost za veřejné dění bývá vnímána velmi málo, obvykle máme tendenci přisuzovat odpovědnost pouze přímým politickým aktérům. Ve skutečnosti všichni občané, všichni, kdo mají volební právo, nesou svůj díl odpovědnosti za politické dění. Samozřejmě, není to tak, že by každý občan nesl vinu za nějakou konkrétní politickou krizi. V důsledku je však odpovědnost za veřejné dění nedělitelná a vždy končí i začíná u jednotlivého občana. Teprve pokud se změní smýšlení občanů, voličů, může se změnit i obraz politického života.

svoboda

Často se svoboda definuje tak, že svoboda jednoho končí tam, kde začíná svoboda druhého člověka. Takový popis je však dost nepřesný. Ve skutečnosti nelze takovou hranici mezi svobodou jednoho a svobodou druhého stanovit, protože se vždy vzájemně ovlivňují a musí se tudíž respektovat a domlouvat se mezi sebou. Svobodu proto nelze pojímat jako určitý volný prostor, který je mi k dispozici, abych si s ním naložil, jakkoli budu chtít. Právě kvůli nutnosti ohlížet se na jiné lidi a na další souvislosti vlastního jednání je základním prvkem svobody nikoli volnost, ale odpovědnost. Svobodnými se pak stáváme ve chvíli, kdy přijímáme svou odpovědnost a rozhodujeme se s vědomím, že poneseme následky svých činů, pokud to jen půjde.

občanství

Pojmy „občan“ a „občanství“ nejsou ustálené, natož vymezitelné jedinou definicí. V kontextu VDO lze termín „občan“ zhruba charakterizovat jako „člověk žijící ve společnosti“. To ale neznamená, že pojetí občana ve vztahu k národnímu státu je přezitek. Jelikož národní stát už ale není jediným zdrojem autority, je nutné zaujmout holistický postoj i k představě občana. Takové širší chápání občana a občanství potenciálně nabízí nový model ke zkoumání vzájemného soužití. Hlavní výzvou pak je překročit dimenze „národního státu“ a dospět k pojmu „komunita“, který obsáhne místní, národní, regionální i mezinárodní souvislosti, v nichž se občané pohybují. V rámci takového chápání je idea „občana“ a „občanství“ spojena s pojmy „status“ a „role“, takže se dotýká nejen otázky práv a povinností, ale také rovnoprávnosti, různorodosti a sociální spravedlnosti. Myšlenku „občanství“ již nelze omezovat jen na volební hlasování. Musí rovněž zahrnout veškeré aktivity jednotlivce, které ovlivňují život komunity (na místní, krajské, národní či mezinárodní úrovni) a jako takové vyžadují veřejný prostor, v němž mohou lidé spolupracovat.

Výstupy RVP

Očekávané výstupy RVP ZV

Žák:

rozlišuje nejčastější typy a formy států a na příkladech porovnává jejich znaky; uplatňuje vhodné způsoby chování a komunikace v různých životních situacích, případně neshody či konflikty s druhými lidmi řeší nenásilným způsobem; zhodnotí a na příkladech doloží význam vzájemné solidarity mezi lidmi, vyjádří své možnosti, jak může v případě potřeby pomáhat lidem v nouzi a v situacích ohrožení; objasní potřebu tolerance ve společnosti, respektuje kulturní zvláštnosti i odlišné názory, zájmy, způsoby chování a myšlení lidí, zaujímá tolerantní postoje k menšinám; rozpoznává netolerantní, rasistické, xenofobní a extremistické projevy v chování lidí a zaujímá aktivní postoj proti všem projevům lidské nesnášenlivosti; přiměřeně uplatňuje svá práva a respektuje práva a oprávněné zájmy druhých lidí, posoudí význam ochrany lidských práv a svobod; objasní význam právní úpravy důležitých vztahů – vlastnictví, pracovní poměr, manželství; provádí jednoduché právní úkony a chápe jejich důsledky, uvede příklady některých smluv upravujících občanskoprávní vztahy – osobní přeprava, koupě, oprava či pronájem věci; dodržuje právní ustanovení, která se na něj vztahují a uvědomuje si rizika jejich porušování; rozlišuje a porovnává úkoly orgánů právní ochrany občanů, uvede příklady jejich činností a spolupráce při postihování trestných činů.

Tematické okruhy průřezového tématu:

- Principy demokracie jako formy vlády a způsobu rozhodování
- Občanská společnost a škola
- Občan, občanská společnost a stát
- Principy demokracie jako formy vlády a způsobu rozhodování

Očekávané výstupy RVP G

Student:

objasní, proč a jak se lidé odlišují ve svých projevech chování, uvede příklady faktorů, které ovlivňují prožívání, chování a činnost člověka; vyloží, jak člověk vnímá, prožívá a poznává skutečnost, sebe i druhé lidi a co může jeho vnímání a poznávání ovlivňovat; vyloží podstatu demokracie, odliší ji od nedemokratických forem řízení sociálních skupin a státu, porovná postavení občana v demokratickém a totalitním státě; objasní podstatu a význam politického pluralismu pro život ve státě, uvede příklady politického extremismu a objasní, v čem spočívá nebezpečí ideologií; respektuje kulturní odlišnosti a rozdíly v projevu příslušníků různých sociálních skupin, na příkladech doloží, k jakým důsledkům mohou vést předsudky; objasní, jaký význam má sociální kontrola ve skupině a ve větších sociálních celcích; posoudí úlohu sociálních změn v individuálním i společenském vývoji, rozlišuje změny konstruktivní a destruktivní; objasní podstatu některých sociálních problémů současnosti a popíše možné dopady sociálněpatologického chování na jedince a společnost; objasní, v čem spočívá odlišnost mezi morálními a právními normami, odůvodní účel sankcí při porušení právní normy; uvede, které státní orgány vydávají právní předpisy i jak a kde je uveřejňují; rozlišuje fyzickou a právní osobu, uvede jejich příklady; vymezí podmínky vzniku a zániku důležitých právních vztahů (vlastnictví, pracovní poměr, manželství) i práva a povinnosti účastníků těchto právních vztahů; rozeznává, jaké případy se řeší v občanském soudním řízení a jaké v trestním řízení; rozlišuje trestný čin a přestupek, vymezí podmínky trestní postizitelnosti občanů a uvede příklady postihů trestné činnosti; rozlišuje náplň činnosti základních orgánů právní ochrany, uvede příklady právních problémů, s nimiž se na ně mohou občané obracet; ve svém jednání respektuje platné právní normy.

Očekávané výstupy RVP SOV

Student:

charakterizuje demokracii a objasní, jak funguje a jaké má problémy (korupce, kriminalita...); popíše sociální nerovnost a chudobu ve vyspělých demokraciích, uvede postupy, jimiž lze do jisté míry řešit sociální problémy; popíše, kam se může obrátit, když se dostane do složité sociální situace; objasní význam solidarity a dobrých vztahů v komunitě; debatuje o pozitivních i problémech multikulturního soužití, objasní příčiny migrace lidí; vysvětlí, proč je nepřijatelné propagovat hnutí omezující práva a svobody jiných lidí; objasní význam práv a svobod, které jsou zakotveny v českých zákonech, a popíše způsoby, jak lze ohrožená lidská práva obhajovat; vysvětlí pojem právo, právní stát, uvede příklady právní ochrany a právních vztahů; popíše soustavu soudů v ČR a činnost policie, soudů, advokacie a notářství; vysvětlí, kdy je člověk způsobilý k právním úkonům a má trestní odpovědnost; popíše, jaké závazky vyplývají z běžných smluv, a na příkladu ukáže možné důsledky vyplývající z neznalosti smlouvy včetně jejich všeobecných podmínek; dovede hájit své spotřebitelské zájmy, např. podáním reklamace; popíše práva a povinnosti mezi dětmi a rodiči, mezi manželi; popíše, kde může o této oblasti hledat informace nebo získat pomoc při řešení svých problémů; objasní postupy vhodného jednání, stane-li se obětí nebo svědkem jednání, jako je šikana, lichva, korupce, násilí, vydírání atp.

Tematické okruhy průřezového tématu:

- Společnost – jednotlivec a společenské skupiny, kultura, náboženství
- Morálka, svoboda, odpovědnost, tolerance, solidarita
- Osobnost a její rozvoj
- Komunikace, vyjednávání, řešení konfliktů
- Potřebné právní minimum pro soukromý a občanský život

Občanská společnost a instituce

Učitel:

„Za chvíli musíme končit. Ohledně toho záhorského parlamentu, je někdo proti, aby to dělal zase Petr jako loni?“

Žák:

„Volit svoje zástupce v demokracii je stejně formalita, kterou nikdo nebere vážně. Ani ti zvolení.“

Učitel:

„A nezapomeňte si do příště rozmyslet, koho chcete mít za třídu jako zástupce v tom parlamentu!“

Žák:

„On se nějaký kariérista zase najde, jako vždycky. Jedničkáři. Ještě, že se mě to netýká. Učitelů taky evidentně ne.“

Učitel:

„Ohledně voleb zástupce do parlamentu. Navrhují, abychom si nejprve popovídali o tom, co od takového člověka jako třída očekáváme, jaký by měl být a v čem by nám letos mohl pomoci.“

Žák:

„Hm, je fakt, že má smysl nad volbou zástupce v parlamentu trochu přemýšlet. Zastupuje nás všechny a měli bychom vědět v čem a jak.“

Občanská společnost a instituce

Tato oblast obsahuje vzdělávací cíle zaměřené na porozumění vztahu mezi institucemi moci výkonné, zákonodárné a soudní, státní správou, místními samosprávami a občanskou společností. Hlavním smyslem celé oblasti je vést žáky k tomu, aby si uvědomovali význam občanské společnosti a občanského sektoru pro utváření plnohodnotné demokratické společnosti a pro výkon kontroly fungování institucí státu.

Nosné myšlenky

- Díky sdružování s ostatními může občan snadněji uplatňovat svůj pohled na dění ve společnosti.
- Demokratický stát má co nejvíce umožňovat občanům vstupovat do rozhodovacích procesů.
- Všichni jsme občané státu a musíme se podřídít pravidlům, která upravují naše soužití s druhými.
- Občanský sektor (občanská sdružení, obecně prospěšné společnosti, nadace a podobně) usiluje o uskutečnění hodnot občanské společnosti.
- Překročí-li sociální napětí únosnou míru, stává se hrozbou pro demokracii.
- Rezignuje-li občan na svoji osobní účast na veřejné kontrole institucí, riskuje, že budou fungovat v jeho neprospěch.
- Demokracie funguje pouze tehdy, pokud lidé sdílejí základní demokratické hodnoty – úctu k lidským právům, úctu ke svobodě a respekt k druhému.

Cíle:

06. Žák rozpoznává rozdíl mezi společností a pospolitostí a na konkrétních příkladech ze života uvede některé z motivací, které lidi k vytváření pospolitosti vedou.
07. Žák pojmenuje výhody rozvinuté občanské společnosti pro fungování demokratických institucí.
08. Žák dovede rozpoznat a vyhodnotit vazby mezi občanskou společností a občanským sektorem. Orientuje se v různých formách občanského sektoru a dovede rozpoznávat jejich hodnotové zázemí a cíle.
09. Žák dovede rozlišovat různé role a vzájemné vztahy státu a občanské společnosti ve veřejném prostoru.
10. Žák rozpoznává rizika pro svobodu, která plynou ze sociální nerovnosti.

Materiály a učební lekce k této oblasti hledejte na www.vychovakobcanstvi.cz pod těmito klíčovými slovy: občanská společnost, finanční gramotnost, mediální gramotnost, veřejné instituce.

Minislovníček pojmů:

občanská společnost

Občanská společnost zahrnuje veškeré projevy svobodného občanského sdružování a života, které jsou (zjednodušeně řečeno) vymezeny z jedné strany státem a z druhé strany rodinou. Občanská společnost není pojem hodnotově neutrální. U aktivit, které do ní zahrnujeme, předpokládáme respekt k základním právům a demokratickým principům. Například mafie nebo neonacistické skupiny, jakkoli jsou také výrazem svobodného sdružování, nerespektují občanská práva a demokracii. Takové skupiny se proto někdy označují pojmem „neobčanská společnost“.

hodnoty občanské společnosti

Občanská společnost musí respektovat základní práva a demokratické principy, jinak je ale ve svém hodnotovém zaměření a ve svých cílech naprosto otevřená a svobodná. Občanská společnost hraje nesmírně důležitou roli v diskusi o hodnotách, kterými se má společnost řídit. V moderních dějinách pak právě díky hnutím v rámci občanské společnosti došlo ke změně pohledu na řadu věcí, počínaje ekologií až po vztah k roli mužů a žen ve společnosti. Na začátku stála malá skupina aktivistů například za práva zvířat, která dokázala dlouhodobým působením získat na svou stranu většinu obyvatel a promítnout své přesvědčení i na státní úroveň v podobě zákonů na ochranu zvířat. Občanská společnost je půdou, kde probíhá otevřený a kritický společenský dialog.

veřejný prostor

Veřejný prostor historicky vznikl tam, kde se lidé mohli osobně stýkat a bavit se o záležitostech obce – náměstí, kavárny, hostince nebo v různých podobách sněmů a parlamentů. Dnes je veřejný prostor nejviditelnější v médiích nebo na internetu, kde se o veřejných záležitostech diskutuje virtuálně, ale o to intenzivněji. Otázka je, kdo všechno se ve veřejném prostoru pohybuje. Lidé mají často dojem, že veřejný prostor je pro politiky, novináře a případně pro aktivisty, ale nikoli pro ně, kteří žijí pouze své soukromé životy. Ve skutečnosti se ve veřejném prostoru pohybuje každý, a to nejen skrze účast ve volbách. Je totiž velmi těžké pevně stanovit hranici mezi vlastním soukromím a veřejným prostorem, protože téměř vše, co si myslím a dělám jako soukromá osoba, má také dopad na veřejné dění a naopak, veřejné dění významně ovlivňuje moje soukromé chování. Je dobré více si svou „veřejnost“ uvědomovat a aktivně ji využívat.

sociální nerovnost

Sociální nerovnost je přirozená a bude přítomna v každé společnosti, vždy budou vedle sebe žít lidé bohatší a chudší. Problémem však je, pokud tyto rozdíly jsou tak velké, že povedou k napětí ve společnosti, kdy chudší začnou nevražit na bohatší. Taková nevraživost vždy představuje potenciální ohrožení pro svobodu, protože tuto negativní energii může zneužít nějaký politický populist. Historie zná řadu takových případů, nejznámější je nástup Adolfa Hitlera k moci v Německu ve 30. letech 20. století. Zároveň nelze říci, jak velké mohou být sociální rozdíly ve společnosti, protože každá společnost má tuto hranici nastavenou jinak, což je dáno jejím historickým vývojem. Například v USA lidé akceptují mnohem větší nerovnost než například v Evropě, právě kvůli historickým zkušenostem s nástupem diktatury ve 20. století.

Výstupy RVP

Očekávané výstupy RVP ZV

Žák:

rozlišuje nejčastější typy a formy států a na příkladech porovnává jejich znaky; rozlišuje a porovnává úkoly jednotlivých složek státní moci ČR i jejich orgánů a institucí, uvede příklady institucí a orgánů, které se podílejí na správě obcí, krajů a státu; objasní výhody demokratického způsobu řízení státu pro každodenní život občanů; vyloží smysl voleb do zastupitelstev v demokratických státech a uvede příklady, jak mohou výsledky voleb ovlivňovat každodenní život občanů.

Tematické okruhy průřezového tématu:

- Občanská společnost a škola
- Občan, občanská společnost a stát
- Principy demokracie jako formy vlády a způsobu rozhodování

Očekávané výstupy RVP G

Student:

rozlišuje a porovnává historické i současné typy států (forem vlády); vymezí, jakou funkci plní ve státě ústava a které oblasti života upravuje; objasní, proč je státní moc v ČR rozdělena na tři nezávislé složky, rozlišuje a porovnává funkce a úkoly orgánů státní moci ČR.

Očekávané výstupy RVP SOV

Student:

uvede příklady funkcí obecní a krajské samosprávy; charakterizuje současný český politický systém, objasní funkci politických stran a svobodných voleb; objasní postavení církve a věřících v ČR; vysvětlí, čím jsou nebezpečné některé náboženské sekty a náboženský fundamentalismus.

Tematické okruhy průřezového tématu:

- Stát, politický systém, politika, soudobý svět
- Společnost – jednotlivec a společenské skupiny, kultura, náboženství
- Masová média

Participace občana

„Mají pravdu, maso každý den, to se fakt nedá. Zatraceně, proč s tím někdo něco neudělá, to je přece naše právo!“

Z jakého postoje žák vychází:

O všem rozhodují jiní a nejvíc ti nahore. My normální lidi jsme jim uhradili. Však jim ale jednou uhážeme.“

„Asi bude nejlepší, když si sem zavoláme Petra, támhle jde, a pěkně mu řekneme, ať tam v tom žákovském parlamentu s tím laskavě něco udělají.“

Z jakého postoje žák vychází:

„Od čeho jsme si zvolili zástupce do parlamentu. Má nás zastupovat, tak ať uháže, co svede, když tam všichni sedí a rozhodují. Víc dělat stejně nemůžeme.“

„No, možná by bylo dobrý zjistit, co na to ostatní. Normálně bych je obešla a když seženeme dost názorů pro, můžeme na to pouklázat a navrhnout řešení. To už pak Petr může v parlamentu probrat a nějak prosadit.“

Z jakého postoje žák vychází:

„Když se mi něco nelíbí, je dobré ověřit svůj názor u ostatních a navrhnout nějaké konstruktivní řešení. Ten, kdo nás zastupuje v parlamentu, to pak může snáz prosazovat dál s naší podporou.“

Participace občana

Tato oblast obsahuje vzdělávací cíle, které podněcují žáky k porozumění významu aktivity občana, pokud chce ovlivňovat dění ve veřejném prostoru. Oblast navazuje na předešlé cíle zaměřené na vztahy mezi institucemi státu a občanskou společností a prohlubuje citlivost pro situace, v nichž by měl občan aktivně jednat a pomocí adekvátně zvolených postupů hájit zájmy společenství, v němž žije.

Nosné myšlenky:

- Pouze aktivní občan může ovlivnit dění ve společnosti.
- Teprve vstupováním do veřejného dění se z člověka stává občan.
- Rezignací na politiku se občan vzdává možnosti ovlivňovat svět, ve kterém žije.
- Každý má právo podílet se na rozhodování ve společnosti, ale toto právo může být naplněno pouze aktivním vyhledáváním příležitostí k zapojení se do veřejného dění.
- Pro efektivitu jakékoliv činnosti ve společnosti je nutný rozvoj znalostí a komunikačních dovedností.
- Politika je zdoluhavý a komplikovaný proces hledání a naplňování veřejného zájmu.
- Občané musí politiky kontrolovat, jinak hrozí, že politici nebudou sledovat veřejný zájem, ale zneužívat jim svěřenou moc ve svůj osobní prospěch.
- Demokracie dává občanům hodně svobody, ale ta musí být spojena s respektem k názorům druhých.
- Účast občanů na rozhodování o dění ve společnosti je velmi náročný, zdoluhavý a také finančně nákladný způsob řízení společnosti, přesto bychom s ohledem na zkušenost moderních evropských dějin neměli podlehnout pokušení se jí vzdát.
- Řešení těžkopádnosti demokratických procesů nespočívá v jejich omezování, ale naopak v rozvoji schopnosti racionální společenské diskuse.
- Velkou oporou pro skutečné občanství je, pokud si člověk dokáže najít místo v rámci společenství, ve kterém žije.
- Občanskou kulturu spoluvytváří kultivovaní a zodpovědní lidé.

Cíle:

11. Žák identifikuje a pojmenuje problémové oblasti ve svém okolí a určí, kdo může/má problém řešit.
12. Žák na konkrétním příkladě navrhne vhodné způsoby, jak řešení problému nastartovat, a určí, které osoby a instituce zapojit.
13. Žák popíše své vlastní zapojení/nezapojení do občanských aktivit.
14. Žák na nabízených modelových situacích charakterizuje vzájemné vazby mezi soukromým životem a veřejným prostorem.
15. Žák popíše a na příkladech ze života doloží zdravé a nezdravé podoby vztahu mezi občany a jejich volenými zástupci – politiky.

Metodické materiály a modelové lekce k této oblasti hledejte na www.vychovakobcanstvi.cz pod těmito klíčovými slovy: projevit názor, participace, kritické uvažování.

Minislovníček pojmů:

participace

Zapojení do veřejného dění. Participovat znamená více než jen chodit k volbám. Předpokládá se zapojování do aktivit na různých úrovních – od místních spolků až po aktivní členství v politické straně. Participace také znamená sledování veřejných diskusí a vstupování do nich. Lidé, kteří na veřejném dění participují, méně trpí frustrací z politiky a pocitem bezmoci, protože zkoušejí vztit osud veřejného dění alespoň zčásti do svých rukou.

angažovanost

Být angažovaný znamená, že mi není lhostejné, co se kolem mě děje. Pojem je diskreditovaný z doby před rokem 1989, kdy angažovanost znamenala slepou loajalitu k režimu. Ve skutečnosti ale angažovanost předpokládá samostatné kriticky myslícího člověka.

kritické uvažování

Za kritické uvažování lze považovat takové, které pracuje s otázkami a pochybami a nevyhýbá se zpochybňování již přijatých nebo ustálených myšlenek.

komunikační dovednosti (ve smyslu schopnosti projevit názor)

Jedná se o široký vějíř dovedností, které je potřeba rozvíjet od školního věku. Ve škole se zpravidla projevují v tomto smyslu pouze typičtí třídní tahouni nebo extrovertní osobnosti. Učitel má ale možnost nastavit podmínky tak, aby se ke slovu dostali všichni a aby si všichni zvykali na to, že je normální svůj názor vyjádřit např. formou skupinové práce, moderované diskuse, zdi mlčení atd.

Výstupy RVP

Očekávané výstupy RVP ZV

Žák:

rozdlišuje a porovnává různé formy vlastnictví, uvede jejich příklady; objasní potřebu dodržování zásad ochrany duševního vlastnictví a jejich znalost uplatňuje ve svém jednání; dodržuje zásady hospodárnosti, popíše a objasní vlastní způsoby zacházení s penězi a se svým i svěřeným majetkem, vyhýbá se rizikům v hospodaření s penězi; vysvětlí, jakou funkci plní banky a jaké služby občanům nabízejí; rozlišuje, ze kterých zdrojů pocházejí příjmy státu a do kterých oblastí stát směřuje své výdaje, uvede příklady dávek a příspěvků, které ze státního rozpočtu získávají občané; rozlišuje a porovnává úlohu výroby, obchodu a služeb, uvede příklady jejich součinnosti; kriticky přistupuje k mediálním informacím, vyjádří svůj postoj k působení propagandy a reklamy na veřejné mínění a chování lidí; rozlišuje projevy vlastenectví od projevů nacionalismu.

Tematické okruhy průřezového tématu:

- Občanská společnost a škola
- Občan, občanská společnost a stát
- Principy demokracie jako formy vlády a způsobu rozhodování
- Formy participace občanů v politickém životě

Očekávané výstupy RVP G

Student:

uvede příklady, jak může občan ovlivňovat společenské dění v obci a ve státě, vyloží podstatu komunálních a parlamentních voleb; obhájí svá lidská práva, respektuje lidská práva druhých lidí a uvážlivě vystupuje proti jejich porušování; uvede okruhy problémů, s nimiž se může občan obracet na jednotlivé státní instituce, zvládá komunikaci ve styku s úřady; rozlišuje složky politického spektra, porovnává přístupy vybraných politických seskupení k řešení různých otázek a problémů každodenního života občanů.

Očekávané výstupy RVP SOV

Student:

uvede příklady občanské aktivity ve svém regionu, vysvětlí, co se rozumí občanskou společností; debatuje o vlastnostech, které by měl mít občan demokratického státu; ví, jaká je struktura veřejné správy, obecní a krajská samospráva; vysvětlí, jaké projevy je možné nazvat politickým radikalismem nebo politickým extremismem; rozliší pravidelné a nepravidelné příjmy a výdaje a na základě toho sestaví rozpočet domácnosti; navrhne, jak řešit schodkový rozpočet a jak naložit s přebytkovým rozpočtem domácnosti; navrhne způsoby, jak využít volné finanční prostředky, a vybere nejvýhodnější finanční produkt pro jejich investování; vybere nejvýhodnější úvěrový produkt, zdůvodní své rozhodnutí a posoudí způsoby zajištění úvěru a vysvětlí, jak se vyvarovat předlužení; dovede posoudit služby nabízené peněžními ústavami a jinými subjekty a jejich možná rizika; objasní způsoby ovlivňování veřejnosti.

Tematické okruhy průřezového tématu:

- Komunikace, vyjednávání, řešení konfliktů
- Stát, politický systém, politika, soudobý svět
- Společnost – jednotlivec a společenské skupiny, kultura, náboženství
- Masová média

Česká republika – identita a spolupráce

„No jasně, hlavně,
že ten ping-pongovej stůl na chodbě
loupený díly penězům z jarmarku
taký není nic pro vás. Ačťáků u něj
zaplání nejvíc!“

**Z jakého postoje žák
vychází:**

„Svoji identitu zakládám na tom,
že se vůči někomu negativně vykežím.
Já mohu druhé využívat, ale oni mě ne!“

„Jé, kluci osmáci.
A tamhle jsou ti dva,
jak nám minule pomáhali
u stánku na jarmarku.
Uměli ty věci vtipně prodat.“
**Z jakého postoje žák
vychází:**

„Svoji identitu opírám o to,
že jsem někým uznáván za to,
co dohazu, a že jsem důležitý.
Navíc jsem starší a zluštěnější!“

„Mám radost,
že zase naši žáci připravují
společně ten jarmark. Je bezvadné,
že na něm spolupracují děti i dospělí
dohromady jménem celé školy.“

Z jakého postoje ředitel vychází:

„Moje identita pramení z pozitivního přijetí
společnosti, ve kterém žiju, z úcty k tradicím
a ze snahy je dále rozvíjet.“

Česká republika – identita a spolupráce

Tato oblast vede žáky k tomu, aby namísto jakéhosi nereflektovaného patriotismu a zvnějšku ordinovaného pojmu vlastenectví promýšleli svou identitu a koncept občana ČR skrze uvědomění si vzájemných vazeb mezi kulturním, společenským i ekonomickým děním tuzemským, mezinárodním a globálním.

Nosné myšlenky:

- Okolní svět nás ovlivňuje, i když se na dění v něm aktivně nepodílíme.
- Kvalita života v ČR je úzce spojená s globálními procesy ve světě. Tyto procesy můžeme ovlivnit, a to zejména spoluprací s ostatními zeměmi.
- Materiální i kulturní rozvoj naší země úzce souvisí s rozsahem a kvalitou spolupráce s ostatními zeměmi a kulturami.
- Identita člověka má mnoho vrstev, příslušnost ke státu je jednou z nich. Naše identita je výsledkem kultury, ve které jsme vyrostli, a našeho vztahu k ní.
- Občanství je jedna z forem identity člověka.

Cíle:

16. Žák rozpoznává závislosti mezi společenskou, politickou a ekonomickou realitou v ČR a vývojem ve světě kolem nás.
17. Žák rozpoznává projevy nerovnováhy v globálních ekonomických, politických a kulturních procesech.
18. Žák rozpoznává pozitivní příležitosti i rizika hluboké provázanosti současného světa.
19. Žák reflektuje a vyhodnocuje různé vrstvy své vlastní identity.

Metodické materiály a modelové lekce k této oblasti hledejte na www.vychovakobcanstvi.cz pod těmito klíčovými slovy: mezinárodní vztahy, Evropská unie, globalizace, lokální dimenze, identita.

Minislovníček pojmů:

identita

Identita znamená způsob, jak rozumím sám sobě, k čemu se hlásím, a to ve všech rovinách lidského života – náboženské, národní, politické, sexuální atd. Jedná se o důležitý pojem pro moderního člověka, protože v tradičních, předmoderních společnostech se člověk mohl hlásit pouze k tomu, do čeho vyrostl, nic jiného neznal. Moderní svět nabízí a také připouští, že identita je věc osobní, nikdo nemá právo ji zakazovat a také že identitu si mohu v řadě oblastí sám zvolit. Mohu si zvolit, jestli jsem levičák nebo pravičák, jestli budu věřící nebo ateista. Identity, které jsou vrozené a člověk si je nevolí (například sexuální identita), jsou dnes respektovány.

globální politické procesy

Zde je myšleno propojování světa na mezistátní úrovni, které je reakcí na ekonomickou globalizaci. Státy a jejich politika řeší jako jeden ze svých největších problémů skutečnost, že velké nadnárodní firmy a toky peněz na finančních trzích už nejsou z hlediska jednoho státu kontrolovatelné. Peníze a výroba se díky otevřeným hranicím přelévají tam, kde je levnější pracovní síla, kde jsou nižší daně nebo kde jsou benevolentní zákony. Státy tak nemohou volat k odpovědnosti ty, kteří v rámci svého globálního podnikání způsobují také negativní dopady, a nemohou je efektivně zdanit, takže ty nejbohatší firmy se adekvátně nepodílejí na financování veřejných služeb. Politickou reakcí na tento vývoj však nemusí být jen snaha států o nadnárodní koordinaci svých kroků (např. na půdě OSN, G20 nebo EU), ale reagují také občané v různých nadnárodních protestních hnutích. V té souvislosti často mluvíme o globální občanské společnosti, která vzniká díky levné komunikaci přes internet a relativně dostupnému cestování.

globální kulturní procesy

Vznik jednotné globální kultury je často označován za hrozbu globalizace. Myšlena je zde zejména kultura s původem v západních společnostech, obzvláště v anglickojazyčných, která je přitažlivá po celém světě. Jedná se především o jednoduchou, popovou podobu kultury. Díky satelitní televizi a internetu mohou lidé na celém světě sledovat stejné americké seriály a poslouchat stejnou hudbu. Pro místní kulturu je pak velmi obtížné se prosadit a hrozí její zánik.

vlastenectví

Jedná se o pojem, který nemá v současné době jasnou definici. Obecně vyjadřuje pozitivní vztah k zemi, v níž člověk žije, a je často motivací k aktivnímu zapojení do života v zemi. Někdy se v estetickém významu používá pojem patriotismus. V zemích s etnickou či pokrevně určenou národní identitou, jako je například Česká republika (tedy přesvědčení, že Čechem může být pouze ten, kdo má české rodiče a má češtinu za svou mateřštinu), však vlastenectví může splývat s nacionalismem. Nacionalismus má sklon k negativnímu vymezování se vůči příslušníkům ostatních skupin.

Výstupy RVP

Očekávané výstupy RVP ZV

Žák:

objasní účel důležitých symbolů našeho státu a způsoby jejich používání; popíše vliv začlenění ČR do EU na každodenní život občanů, uvede příklady práv občanů ČR v rámci EU i možných způsobů jejich uplatňování; uvede některé významné mezinárodní organizace a společenství, k nimž má vztah ČR, posoudí jejich význam ve světovém dění a popíše výhody spolupráce mezi státy; uvede příklady některých projevů globalizace, porovná jejich klady a zápory; uvede některé globální problémy současnosti, vyjádří na ně svůj osobní názor a popíše jejich hlavní příčiny i možné důsledky pro život lidstva; objasní souvislosti globálních a lokálních problémů, uvede příklady možných projevů a způsobů řešení globálních problémů na lokální úrovni v obci, regionu.

Tematické okruhy průřezového tématu:

- Principy demokracie jako formy vlády a způsobu rozhodování

Očekávané výstupy RVP G

Student:

objasní důvody evropské integrace, posoudí její význam pro vývoj Evropy; rozlišuje funkce orgánů EU a uvede příklady jejich činnosti; posoudí vliv začlenění státu do Evropské unie na každodenní život občanů, uvede příklady, jak mohou fyzické a právnické osoby v rámci EU uplatňovat svá práva; uvede příklady činnosti některých významných mezinárodních organizací a vysvětlí, jaký vliv má jejich činnost na chod světového společenství, zhodnotí význam zapojení ČR; uvede příklady institucí, na něž se může obrátit v případě problémů při pobytu v zahraničí; posoudí projevy globalizace, uvede příklady globálních problémů současnosti, analyzuje jejich příčiny a domýšlí jejich možné důsledky.

Očekávané výstupy RVP SOV

Student:

objasní postavení České republiky v Evropě a v soudobém světě; charakterizuje soudobé cíle EU a posoudí její politiku; popíše funkci a činnost OSN a NATO; vysvětlí zapojení ČR do mezinárodních struktur a podíl ČR na jejich aktivitách; uvede příklady projevů globalizace a debatuje o jejich důsledcích.

Tematické okruhy průřezového tématu:

- Formy participace občanů v politickém životě
- Stát, politický systém, politika, soudobý svět

Metodické materiály Rady Evropy

Centrum občanského vzdělávání nabízí adaptované vybrané materiály Rady Evropy v oblasti občanského vzdělávání. Jejich cílem je poskytnout podporu učitelům a praktikům v oblasti výchovy k demokratickému občanství a výchovy k lidským právům (VDO/VLP). Tyto příručky ujasňují klíčové pojmy v oblasti občanského vzdělávání a nabízejí konkrétní učební modely a materiály v oblasti VDO/VLP pro žáky a studenty od prvního stupně základní školy až po střední školu.

Karen O'Shea: Slovník pojmů k výchově k demokratickému občanství: Výchova k demokratickému občanství 2001–2004, Rozvoj vzájemného porozumění (2003)

Účelem tohoto slovníku je objasnit nuance pojmů používaných ve výchově k demokratickému občanství a přispět tak k šíření VDO v členských státech Rady Evropy. Nejedná se o vyčerpávající výklad termínů souvisejících s VDO, nicméně použitá terminologie vyjadřuje současné mínění a názory obsažené v celé řadě dokumentů Rady Evropy. Slovník tudíž nenabízí přesné definice, ale spíše stručně předestře daný pojem a jeho vztah k VDO.

Charta Rady Evropy o výchově k demokratickému občanství a lidským právům (2010)

Kapesní verze doporučení CM/Rec(2010)7, které přijali ministři zahraničí a zástupci 47 členských zemí Rady Evropy na 120. zasedání Rady ministrů. Charta je výsledkem několikaletého vývoje a nemá závazný charakter. Je však odrazovým můstkem pro rozvoj občanského vzdělávání v Evropě a základem další činnosti Rady Evropy v oblasti občanského vzdělávání.

Jak mohou všichni učitelé podporovat výchovu k občanství a lidským právům: rámec pro rozvoj kompetencí (2009)

Tato publikace shrnuje základní dovednosti učitele k rozvoji občanství a respektu k lidským právům nejen ve třídě, ale i v širší komunitě. Je určena učitelům všech stupňů vzdělávání a všech předmětů (nejen těm, kteří učí občanskou výchovu), stejně jako pracovníkům pedagogických fakult a lektorům působícím ve vzdělávání učitelů. Celkem 15 kompetencí je rozděleno do čtyř skupin: znalost a porozumění VDO/VLP; učební postupy rozvíjející VDO/VLP ve třídě a škole; učební postupy rozvíjející VDO/VLP skrze spolupráci v rámci komunity; hodnocení a evaluace.

VDO/VLP I. díl: Vzděláváním k demokracii – Podklady k výchově k demokratickému občanství a k výchově k lidským právům pro učitele (2010)

Příručka je oporou učitelům a praktikům v oblasti výchovy k demokratickému občanství a výchovy k lidským právům (VDO/VLP). Zabývá se klíčovými otázkami spojenými s VDO a VLP včetně kompetencí v oblasti demokratického občanství, cílů a základních zásad VDO/VLP, jakož i celým přístupem školy k výchově k demokracii a k výchově k lidským právům.

VDO/VLP III. díl: Život v demokracii – Učební plány VDO/VLP pro druhý stupeň základních škol (2008)

Příručka pro učitele výchovy k demokratickému občanství a lidským právům, redaktory učebnic a odborníky zabývající se tvorbou učebních osnov. Na klíčové koncepty VDO/VLP se zaměřuje devět učebních lekcí, každá s přibližně čtyřmi vyučovacími hodinami. Příručka obsahuje učební osnovy pro celý školní rok nižších ročníků středních škol, avšak jednotlivé lekce zahrnují samostatná témata, takže využitelnost příručky je značně flexibilní.

VDO/VLP VI. díl: Výukou k demokracii – Sbíрка modelů pro výchovu k demokratickému občanství a pro výchovu k lidským právům (2008)

Příručka pro učitele obsahuje sbírku cvičení a postupů pro VDO/VLP nejen ve školách, ale i ve volnočasových vzdělávacích institucích. Učební moduly podněcují aktivity studentů prostřednictvím příkladů a návodů k pochopení obecných principů demokracie a lidských práv. Cvičení jsou přizpůsobitelná různým věkovým skupinám. Na knize se podíleli autoři ze všech částí Evropy, což se odráží v širokém spektru přístupů. Čerpali z různých zdrojů a tradic výuky a vzdělávání a zvolili modely, které znají z praktických zkušeností a testování ve třídách.

Díly II, IV a V řady metodických materiálů VDO/VLP zatím COV neadaptuje, ale jsou k dispozici v angličtině na stránkách Rady Evropy www.coe.int/edc. Díl II obsahuje lekce pro 4.–6. třídu ZŠ. Díl IV se podrobněji věnuje teorii konstruktivistického učení a obsahuje lekce pojaté touto metodou. Díl V nabízí lekce rozvíjející porozumění a uplatnění práv dítěte. Kromě řady metodických materiálů pro učitele jsou na stránkách Rady Evropy k dispozici také publikace zaměřené např. na demokratické řízení školy, partnerství mezi školami, univerzitami a jejich domovskými komunitami, otázky zajištění kvality výchovy k demokratickému občanství a politické otázky zavádění VDO/VLP do školství. Tyto jsou určeny spíše tvůrcům kurikula či řídicím pracovníkům ve školství.

Tato publikace vznikla v rámci projektu Výchova k občanství (reg. číslo OP VK: CZ.1.07/1.2.00/14.0084), realizovaného Masarykovou univerzitou, Centrem občanského vzdělávání, s finanční podporou Evropského sociálního fondu a Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy.

Výchova k občanství
Doplňující koncepce k současnému kurikulu

Odpovědní redaktoři Mgr. Ondřej Matějka a Mgr. Filip Hotový, Ph.D.
Grafické zpracování GRAFEX-AGENCY s.r.o.

Ilustrace Aleš Čuma

Vydala Masarykova univerzita v roce 2012

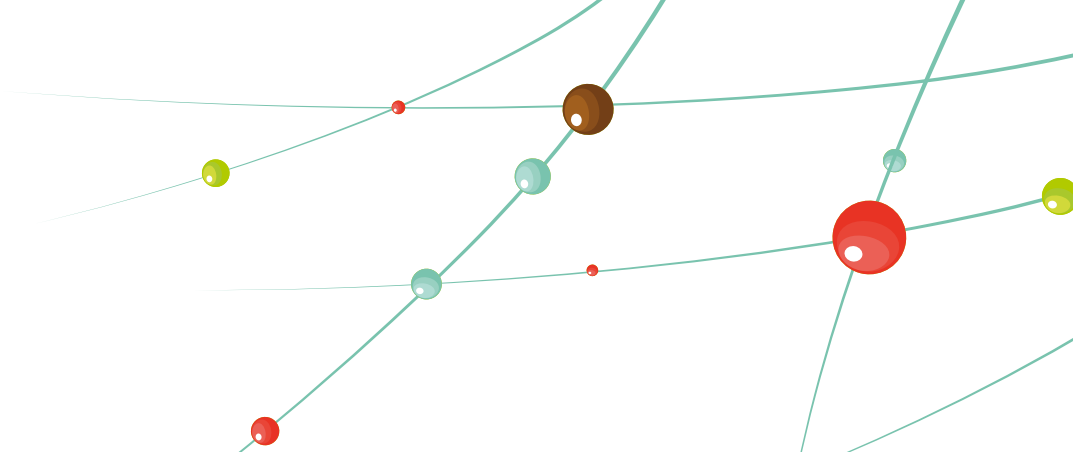
Tisk Tiskárna Knopp, Černčice 24, Nové Město nad Metují, 549 01

1. vydání

ISBN 978-80-210-5830-9

© 2012 Masarykova univerzita

Publikace je neprodejná. Je možné ji objednat nebo stáhnout na www.obcanskevzdelavani.cz.

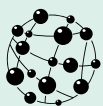
Centrum občanského vzdělávání

Centrum občanského vzdělávání je samostatné analyticko-aplikační pracoviště Masarykovy univerzity. Posláním COV je podporovat občany v rozvoji dovedností, které jim umožní lépe se orientovat ve veřejném prostoru a účinněji se zapojovat do občanského života. COV vychází z předpokladu, že moderní demokracie se nezakládá jen na institucích, ale také na odpovědnosti jejich zástupců a na dovednostech občanů efektivně a správně instituce využívat. Bez těchto dovedností jsou instituce prázdnou skořápkou, které správně plní svou funkci pouze v situaci bez velkých problémů a tlaků. Základním stavebním kamenem demokratické politické kultury a demokratické občanské společnosti je proto především vzdělaný a svobodně myslící občan.

Občanské vzdělávání se přirozeně dotýká i témat, která jsou předmětem aktuální politické diskuse. Smysluplné občanské vzdělávání proto musí být nadstranické a vyvážené. COV se ve své činnosti řídí třemi principy:

- **bez indoktrinace**
občanské vzdělávání nesmí manipulovat studujícím a bránit mu ve vytváření jeho vlastního úsudku,
- **vyváženost**
občanské vzdělávání nesmí zjednodušovat a zamlčovat kontroverze u témat, která jsou předmětem společenské, politické nebo vědecké diskuse,
- **podpora samostatného myšlení**
občanské vzdělávání má vést studující k dovednosti realizovat vlastní zájmy demokratickými prostředky.

Centrum občanského vzdělávání spolupracuje se zahraničními organizacemi s podobným zaměřením. Je součástí sítě Networking European Citizenship Education, která umožňuje výměnu zkušeností na evropské úrovni. Ve svých publikacích COV nabízí analýzy, metodické postupy a doporučení v oblasti systémového zavádění občanského vzdělávání v České republice. Publikace jsou dostupné na adrese www.vychovakobcanstvi.cz

MASARYKOVA UNIVERZITA
CENTRUM OBČANSKÉHO
VZDĚLÁVÁNÍ

... jenom volit nestačí.

muni
PRESS

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

ISBN 978-80-210-5830-9

9 788021 058309